

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

BISTÅNDETS BALANSGÅNG: IDEALISTISKA NORMER KONTRA REALPOLITISKA INTRESSEN

En kvalitativ studie om förändring i svensk biståndspolitik

Amanda Tabarte

Examensarbete: 15 hp
Program: Statsvetarprogrammet
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT 2025
Handledare: Martin Lundstedt & Victor Lapuente Gine
Ord: 11 335

Abstract

This thesis examines whether Swedish foreign aid policy has shifted from a primarily idealist, norm-based policy towards a more realist, interest driven policy during the period 2018-2025. Previous research has through the years described Sweden as an exception among donor countries, maintaining a strongly idealist aid policy even though the global trend has been moving towards a more security and interest-based aid. However recent geopolitical developments, particularly Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022, raises the question on whether this idealist characterization still holds regarding Swedish foreign aid policy. The study applies a qualitative text analysis of central Swedish policy documents, including aid strategies, budget bills and foreign policy declarations. Using theoretical perspectives on idealism and realism, the analysis focuses on how aid is politically motivated and which goals are emphasized over time. The findings show that Swedish aid policy between 2018 and 2022 to a large extent reflects the idealist framework, with strong emphasis on human rights, gender equality and poverty reduction. In contrast, the period 2022-2025 is characterised by a clearer focus on security, geopolitical interests and national self-interest. The foreign aid is increasingly framed as a foreign policy instrument linked to security, migration, and regional stability. This is particularly clear in the relation to the war in Ukraine.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Teori.....	5
2.1 Realism och Idealism.....	6
2.2 Tidigare forskning.....	7
2.2.1 Historiska trender i globalt bistånd.....	8
2.2.2 Svensk biståndshistoria och idealistisk självbild.....	9
2.2.3 Stabilitet i svensk biståndspolitik.....	10
3. Syfte.....	12
4. Metod.....	13
4.1 Operationalisering.....	14
4.1.1 Realism.....	15
4.1.2 Idealism.....	16
4.1.3 Analysredskap.....	17
4.2 Material.....	17
5. Analys och resultat.....	18
5.1 Regeringen 2018-2022.....	19
5.1.1 Hur motiveras biståndet?.....	19
5.1.2 Vilka mål eller effekter vill man åstadkomma/är viktiga?.....	22
5.2 Regeringen 2022-2025.....	25
5.2.1 Hur motiveras biståndet?.....	25
5.2.2 Vilka mål eller effekter vill man åstadkomma/är viktiga?.....	31
6. Slutsats och avslutande diskussion.....	33
Referenslista.....	37

1. Inledning

Sverige har under en lång tid profilerat sig som en humanitär stormakt och är ett av få länder som uppfyllt FN:s mål om att avsätta minst 0,7 procent av sin BNI till internationellt bistånd (FN- förbundet, 2023). Den idealistiska självbilden betonades redan när det svenska biståndsarbetet officiellt etablerades på 1960-talet då mänskliga rättigheter, fattigdomsbekämpning och global rättvisa stod i centrum för svensk biståndspolitik (Wohlgemuth, 2012). Sveriges biståndspolitik beskrivs ofta, även utifrån, som idealistisk. OECD (2019) beskriver Sveriges biståndspolitik som en politik med fokus på mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning, ledande även när det gäller frånvaro av egentliga egenintressen.

Sveriges biståndspolitik skiljer sig avsevärt från flera andra biståndsgivare under denna period. Tidigare forskning visar att de tre största biståndsgivare, Japan, USA och Frankrike i första hand fördelar sitt bistånd till mottagarländer som är av strategisk eller politisk betydelse för dem snarare än att prioritera fattigdom, demokrati eller öppenhet. Japan prioriterade länder som röstar i linje med dem i FN, USA gav bistånd till strategiskt allierade som Israel och Egypten och Frankrike prioriterade i hög grad att ge bistånd till sina tidigare kolonier (Alesina & Dollar, 2000), vilket indikerar ett realistiskt mönster i biståndsgivandet. Skillnaden i biståndspolitik blev ännu tydligare efter terrorattacken den 11 september 2001 i New York. Terrorisdådet resulterade i en säkerhetsisering av bistånd för många länder enligt Bandyopadhyay & Vermann (2013), vilket visar en ytterligare förskjutning mot en biståndspolitik som präglas av realism.

Under de senaste åren har Sverige fått flera utmaningar som skulle kunna resultera i en förändrad syn på biståndet. Kriget i Ukraina har inneburit att stora summor pengar har riktats mot militärt, ekonomiskt och humanitärt stöd till Ukraina (Regeringskansliet, 2025). Ytterligare utmaning är migrationen. Bistånd sägs ha använts som ett slags påtryckningsmedel i återtagandeaftal, vilket tyder på en koppling mellan utvecklingspolitik och svenska politiska intressen (Sverigesradio, 2025).

Mot denna bakgrund väcks frågan om svensk biståndspolitik fortfarande vilar på samma idealistiska grunder som historiskt präglat den, eller om politiken har genomgått en förändring under senare år. Trots att tidigare forskning visar på en stark kontinuitet i svensk biståndspolitik har faktorer som förändrade säkerhetspolitiska förutsättningar, ökad politisk polarisering och regeringsskiften skapat nya förutsättningar för biståndets utformning. Det saknas däremot aktuell systematisk forskning som undersöker om dessa förändringar också återspeglas i de politiska motiveringarna och målsättningarna för biståndet. Denna studie tar sikte på att undersöka om en förskjutning från idealistiska normer till realpolitiska intressen kan identifieras i svensk biståndspolitik under perioden 2018-2025. Utifrån detta formulerar jag följande forskningsfråga: *"I vilken utsträckning har svensk biståndspolitik förändrats utifrån idealistiska normer och realpolitiska intressen?"*

Frågan är inte bara teoretiskt intressant inom fältet internationella relationer och biståndsforskning, utan har även stor samhälllig betydelse. Den berör Sveriges roll och trovärdighet i internationella sammanhang och konsekvenserna för mottagarländerna av svenskt stöd.

Syftet med denna uppsats är att bidra till att fylla den identifierade forskningsluckan genom en kvalitativ textanalys av Sveriges biståndspolitik under åren 2018-2025 i en jämförelse mellan biståndspolitikerna som fördes av regeringen Löfven/Andersson åren 2018-2022 och regeringen Kristersson åren 2022-2025. I analysen undersöks biståndspolitikens motiveringar och målsättningar i biståndsstrategier, budgetpropositioner och utrikesdeklarationer med hjälp av ett analysverktyg som jag utformat i linje med det verktyg som presenteras i Esaiasson et al. (2024). Innan analysen genomförs kommer en inledande redogörelse för idealism och realism, hur idealism och realism har identifierats i tidigare forskning samt för det rådande forskningsläget kring biståndspolitik, både i Sverige och internationellt.

2. Teori

För att kunna besvara frågan *"I vilken utsträckning har svensk biståndspolitik förändrats utifrån idealistiska normer och realpolitiska intressen?"* behöver jag redogöra för teorierna om

realism och idealism och därmed skapa ett ramverk som jag kan använda för att undersöka på vilken grund svensk biståndspolitik vilar. Förutom teorierna kommer jag att använda mig av tidigare forskning för att definiera centrala begrepp vilka jag kommer att använda i min analys av det empiriska materialet för att undersöka om det skett en förändring i svensk biståndspolitik.

2.1 Realism och Idealism

Realismen utgår ifrån att världen är anarkisk, att det inte finns någon auktoritet som står över alla. Därmed finns det ingen större makt som kan betrygga allas vår säkerhet. Istället gäller det för varje stat att ta hand om sig själva, det så kallade självhjälpsprincipen. Realister menar därför att varje stat måste se till att öka sin makt och inflytande för att betrygga sina egna intressen och sin säkerhet (Mearsheimer, 2020, s. 52-55). Staters samarbete med andra länder handlar snarare om att säkra sin egen trygghet, ekonomi och sitt inflytande än att hjälpa andra länder. Det är de mäktigaste staterna som vinner på detta, enligt Mearsheimer (2020, s. 52-55).

Säkerhetsdilemmat spelar en central roll inom realismen, eftersom en stat aldrig kan vara helt säker på en annan stats intentioner, en stats ökade säkerhet, blir en annan stats osäkerhet (Waltz, 1988, s. 619). Detta hänger ihop med varför realister argumenterar för att det är de relativa fördelarna som spelar roll, alltså hur mycket en stat gynnas jämfört med en annan och inte de absoluta fördelarna som till exempel liberalismen argumenterar för (Mearsheimer, 2020, s. 55).

Det idealistiska synsättet utgår ifrån att stater inte enbart handlar i egenintresse utan också kan vägledas av moraliska normer och värden. Finnemore & Sikkink (1998) utvecklar detta perspektiv genom att visa hur internationella normer kan spridas och få genomslag genom staters utrikespolitik. Stater agerar utifrån en strävan efter legitimitet och acceptans i det internationella samfundet. I detta perspektiv kan stater anpassa sitt handlande för att framstå som moraliskt ansvarstagande aktörer, speciellt när det handlar om rådande internationella normer om vad som uppfattas som legitimt beteende (Finnemore & Sikkink, 1998).

Manners (2000) stödjer de idealistiska perspektiven genom att i sin text argumentera för EU som en normativ makt. EUs inflytande är enligt författaren inte enbart ekonomiskt eller militärt utan också till en stor del normativt där mänskliga rättigheter, demokrati och fred ligger som grund. EU har kapaciteten att sprida "normer" till medlemsländer och andra delar av världen utan tvång. Manners (2000) använder dödsstraffet som ett exempel där EU försökt att etablera normer inom mänskliga rättigheter internationellt. Även om EUs kamp för att helt utesluta dödsstraff internationellt inte lyckades till fullo argumenterar Manners (2000) att normsättandes ändå lyckades till viss del. Synen på dödsstraff förändrades generellt och dödsstraff har förbjudits i flera stater och delstater i och utanför EU.

Realism och idealism presenterar alltså två olika perspektiv för varför stater agerar som de gör internationellt. Realismen betonar egenintresse, säkerhet och makt, medan idealismen lyfter fram mänskliga rättigheter, normer, moral och kollektiva värden som drivkrafter. Inom biståndspolitik kan dessa perspektiv konkretiseras i motiv och mål. En tillämpning av realism i samband med biståndspolitik skulle utifrån detta kunna förklara bistånd som ett verktyg för att främja säkerhet, strategiska eller ekonomiska intressen och idealismen skulle kunna förklara hur bistånd kan motiveras av solidaritet, mänskliga rättigheter och kollektiva värden. I min analys kommer biståndets motiveringar och uttryckta mål att fungera som föremål för analysen för att identifiera en potentiell förändring i svensk biståndspolitik. I nästa del presenteras forskning som illustrerar hur dessa två perspektiv kan ta sig uttryck i givarländers biståndspolitik.

2.2 Tidigare forskning

Forskningen inom internationellt bistånd visar att givarländers beslut präglas av både realistiska och idealistiska motivationsstrukturer. Vissa studier betonar hur bistånd används för att uppnå strategiska, säkerhetspolitiska eller ekonomiska fördelar, vilket överensstämmer med ett realistiskt perspektiv. Andra studier lyfter fram bistånd som ett uttryck för normspridning, humanitära värderingar eller internationell solidaritet, vilket ligger närmare det idealistiska synsättet. Nedan presenteras ett par arbeten som belyser dessa olika mönster i biståndsgivande.

2.2.1 Historiska trender i globalt bistånd

Alesina & Dollar (2000) undersöker vad som motiverar stater i fördelningen av bistånd till mottagarländerna. I undersökningen av tre av de stora givarna, Japan, USA och Frankrike, kommer författarna fram till att fattigdom, demokrati och öppenhet inte är de största motivationen. Vad som är den största motivationen för de tre länderna skiljer sig åt. Japans bistånd visar sig vara starkt korrelerat med länder som röstar som dem i FN, ungefär en tredjedel av USAs bistånd gick till assistans i Israel och Egypten och Frankrike gav allra mest till sina tidigare kolonier. I den bredare undersökningen av biståndets motivation finner Alesina & Dollar (2000) att icke-demokratiska tidigare kolonier mottar ungefär dubbelt så mycket bistånd som icke-kolonier med demokratiska styrelseskick. Ett liknande mönster återfinns när man jämför tidigare kolonier som är handelspolitiskt slutna med handelspolitiskt öppna icke-kolonier, detta innebär att stater tenderar att ge bistånd till sina tidigare kolonier. Dessa resultat ligger nära ett realistiskt perspektiv, eftersom biståndet i huvudsak förklaras av strategiska och politiska egenintressen snarare än av mottagarländernas utvecklingsbehov.

Bandyopadhyay & Vermann (2013) undersöker också mönster hos biståndsgivande. De beskriver hur bistånd på 1960-talet handlade till största del om utveckling och fattigdomsbekämpning. Efter avkoloniseringen började en utvecklingsprocess för många fattiga länder. De tidigare kolonialmakterna försökte då hjälpa till i utvecklingen med utländskt bistånd. Men med tiden har motivationen bakom bistånd drivits mer och mer av politiska intressen. Enligt Bandyopadhyay & Vermann (2013, s.334) blev bistånd under kalla kriget ett sätt att köpa lojalitet och efter 11 september 2001 blev den säkerhetspolitiska inriktningen på bistånd allt vanligare och biståndspolitik blev mer av en säkerhetsfråga. Skiftet från en biståndspolitik med inriktning på fattigdomsbekämpning och utveckling till en politik som drivs av olika typer av egenintressen illustrerar tydligt ett skifte från idealistisk biståndspolitik till realistisk biståndspolitik.

Säkerhetsisering av bistånd är något som även Brown et al. (2016, s.1-5) skriver om i *The Securitization of Foreign Aid*. I en undersökning av Kanada, Storbritannien, EU, Frankrike och Japan finner de ett mönster i hur deras biståndspolitik handlade mer om säkerhetsintressen än fattigdomsbekämpning efter terrorattacken i september 2001. Man fokuserade på "fragile states", vilka betraktades som en säkerhetsrisk. Brown et al. (2016, s.1-5) observerade även mönster i hur biståndspolitik på senare år i större utsträckning

började hänga samman med den övriga politiken i länderna, så kallad "whole of government approach". Det här tillvägagångssättet skapade en helhet där biståndspolitikerna kunde användas för att gynna landets egna intressen. Fenomen som säkerhetsisering av bistånd och "whole of government approach" där biståndspolitikerna sammanlänkas med andra politiska agendor överensstämmer med den realistiska förståelsen av internationell politik.

Bermeo (2017) argumenterar för att givarländernas biståndspolitik måste förstås i en globalt, allt mer sammankopplad värld, där ekonomiska, politiska och sociala händelser i utvecklingsländer påverkar höginkomstländer. Detta innebär att givarländer inte enbart motiveras av att vilja hjälpa, utan även av egenintresse i att minska negativa "spillover-effects", exempelvis migration, konfliktspridning, epidemier eller ekonomisk instabilitet. Bistånd riktas mot länder där det anses kunna minska sådana spillovers, snarare än att fördelas proportionellt efter global fattigdom. Bermeos analys av 23 OECD-länder 1973-2012 visar att biståndsgivandet förändrats över tid. Under kalla kriget dominerade säkerhetspolitiska motiv och koloniala band, medan givare efter terrorattacken 2001 i högre grad prioriterade fattiga, befolkningsrika och geografiskt närliggande länder med stora potentiella spillovers (Bermeo, 2017).

Moderna givarländer väger samman idealistiska och egenintresse styrda motiv.

Biståndspolitik syftar inte längre enbart till utveckling i mottagarländer utan också till att hantera globala risker som påverkar biståndsgivare själva, vilket gör bilden mer komplex än vad som tidigare antagits enligt Bermeo (2017). Motivet för givarländer att använda bistånd för att förhindra globala kriser som kan påverka den egna staten passar inom ramen för det realistiska perspektivet samtidigt görs detta genom att främja utveckling och stabilitet vilket visar på idealism.

2.2.2 Svensk biståndshistoria och idealistisk självbild

Sverige har under en lång tid profilerat sig som en "humanitär stormakt". Wohlgemuth (2012) skriver i sin rapport, *Svensk utvecklingssamarbete 50 år*, om hur syftet med den svenska biståndspolitikerna från början var att visa solidaritet till de fattiga människorna och länderna i världen. Grunden till politiken man utvecklade var att bidra till en långsiktig ekonomisk,

social, ekologisk och demokratisk utveckling i länderna som tog emot biståndet. Målformuleringen var att "höja de fattiga folkens levnadsnivå". Denna första formulering av svensk biståndspolitik har sedan dess genomsyrat biståndet och etablerat Sverige som en humanitär stormakt i världen (Wohlgemuth, 2012). Stokke (2019, s.201-201) beskriver liksom Wohlgemuth hur biståndspolitikerna som grundades på 1960-talet som en, utan egentliga själviska motiv. Etableringen av biståndspolitikerna på 1960-talet och arbetet fram till 1976 gjorde Sverige till en av världens största biståndsgivare Pettersson (2022).

2.2.3 Stabilitet i svensk biståndspolitik

Ända sedan den svenska biståndspolitikerna officiellt grundades på 1960-talet har målet varit att biståndet ska ligga på 1% av BNI. Sedan det målet nåddes för första gången på 1980-talet och fram till 2022 har det inte skett några större förändringar i målsättningen enligt Brommesson et al. (2025, s.85-91). Målet på 1% har vissa år överstigit och andra år inte nåtts

Vid starten av 1990-talet var Sverige fortfarande en ledare inom biståndspolitikerna enligt Pettersson (2022). Biståndspolitikerna som uttalades i början på 2000-talet demonstrerade en kontinuitet utan några större förändringar. 2008 observerade Stokke (2019, s.200-201) en typ av ideologisk förändring då fokus lades mer på ekonomisk tillväxt än ekonomisk jämlikhet. Sedan dess har påtryckningar om en politik som också ska gynna Sverige tagit mer plats. En konflikt som Stokke (2019, s.206-2011) identifierar inom svenskt bistånd redan från de tidiga dagarna är det bundna och obundna biståndet. Alltså de bistånd som binder mottagarlandet att handla med Sverige och det som inte gör det, enligt Stokke visar detta på en konflikt mellan ren utveckling (idealistiska normer) och egenintresse. Trots vissa mindre ideologiska konflikter kvarstod den idealistiska självbilden fortfarande och Sverige var fortfarande ett framstående land inom bistånd (Stokke, 2019, s.200-201).

I OECD:s *development cooperation peer reviews: Sweden 2019* beskrivs Sverige som en principfast och normativt drivande biståndsgivare. Sverige framhålls som en av världens mest generösa givare med ca 1 % av BNI, med starkt fokus på mänskliga rättigheter, jämställdhet, fred och humanitära behov. Enligt OECD (2019) ger Sverige omfattande stöd till

multilaterala organisationer, till civilsamhället och till världens fattigaste länder. Sverige låter biståndet styras av behov och globala normer snarare än av egna ekonomiska eller strategiska intressen. Sverige lyfts även fram för en principiell humanitär linje, där man stödjer “glömda kriser” och ger förutsägbart, långsiktigt stöd även där Sverige saknar egna intressen. OECD (2019) beskriver Sverige som en humanitär normbärare med stark idealistisk biståndspolitik fram till slutet av 2010-talet.

2014 presenterade statsminister Stefan Löfven regeringsförklaring där han tydligt framförde att Sverige skulle agera som en normativ internationalist där tunga värderingar lades på att Sverige skulle vara en stark röst för frihet, fred, mänskliga rättigheter och solidaritet i världen

“Sweden should be a strong voice for freedom, peace, human rights and solidarity in the world. [. . .] Sweden’s voice should always be clear and loud when human values are violated. Human rights, international law, international disarmament and the work against terrorism and weapons of mass destruction should be cornerstones of Swedish foreign policy.” - Stefan Löfven i Brommesson et al., (2025, s.151)

Detta var enligt Brommesson et al. en slags återkoppling till Olof Palmes utrikespolitik där dessa värderingar står i centrum. Regeringen 2014 beskrev också intentioner om en feministisk utrikespolitik (Brommesson et al., 2025, s.151-152) .

Mot slutet av 2010-talet identifierar Brommesson et al. (2025, s.151-159) tecken på en möjlig förändring av Sveriges roll i det internationella systemet. Medlemskapet i olika organisationer har visat sig både gå hand i hand och krocka med Sveriges roll som en normativ makt i världen. Enligt Brommesson et al. var medlemskapet i EU en sådan. Kriget i Ukraina och medlemskapet i NATO var enligt Brommesson et al. något som skulle kunna leda till att Sveriges roll i världen ändrades. Det skulle till exempel inte vara lika enkelt för Sverige att kritisera vissa länder längre. Den svenska modellen från 50 och 60 talet som fokuserade på global jämlikhet skulle kunna hindras av NATO ansökan. 2022 minskade Sverige sitt ODA (internationella utvecklingsbistånd) rejält vilket enligt Brommesson et al. (2025, s.151-159) var en tydlig markering att den normativa rollen inte längre var i huvudfokus

I undersökningen av Sveriges roll i det internationella systemet kommer Brommesson et al. fram till att Sveriges tidigare roll som en normativ internationalist inte är särskilt stark, Sverige är snarare en stat som söker säkerhet (Brommesson et al., 2025, s.196-197).

Pettersson (2022) argumenterar för att utvecklingspolitiken har varit stabil sedan 1990 med endast mindre förändringar av mottagare som länder och organisationer samt antal mottagare. Biståndspolitikerna gällande fattigdomsbekämpning har också sett i princip likadan ut sedan 1960-talet då den först togs fram och målet om 1% har kvarstått. Däremot argumenterar Pettersson att Sverige är på väg mot en större, mer ideologisk förändring. Pettersson argumenterar för detta på grund av att den konsensus som länge funnits bland de politiska partierna i Sverige över biståndspolitikerna, har blivit mer polariserad.

Sveriges biståndspolitik har enligt tidigare forskning varit stabil sedan starten 1960 fram till 2022 utan några större förändringar vad gäller synen på bistånd. Efter 2022 däremot finns det indikationer på potentiella faktorer som skulle kunna ligga till grund för en större förändring av biståndspolitikerna, från en som övervägande präglats av idealism till en som i högre grad än tidigare präglas av realpolitiska intressen. Exempel på sådana faktorer är Ukraina kriget, Nato-medlemskap samt en ökad polarisering bland de politiska partierna i Sverige (Brommesson et al., 2025, s.142-143) (Pettersson, 2022). Denna bakgrund gör det intressant för mig att undersöka huruvida en sådan förändring har skett.

3. Syfte

Den tidigare forskningen om hur biståndspolitik förändrats över tid globalt gör det mycket intressant att undersöka om det skett en förändring även i svensk biståndspolitik. Tidigare forskning visar en kontinuitet i svensk biståndspolitik med den politik som etablerades på 1960-talet och som skapade den humanitära bilden av Sverige som visar sig kvarstå än idag. Pettersson (2022) beskriver en biståndspolitik utan större förändringar trots regeringsbyten och Stokke (2019) argumenterar för att Sverige fortfarande är ledande som biståndsgivare.

Forskningen sträcker sig dock inte fram till den tid vi lever i just nu. Kriget i Ukraina har lett till stor förändring i Sveriges utrikespolitik som resulterade i Nato-medlemskap vilket är en

stor skillnad jämfört med den tiden Sverige inte ingick i någon militär allians. Stora summor pengar har riktats mot militärt, ekonomiskt och humanitärt stöd till Ukraina och andra länder i närområdet (Regeringskansliet, 2025). Den tidigare forskningen tar upp detta som skäl till en potentiell förändring i biståndspolitikerna vi inte sett tidigare (Brommesson et al., 2025, s.142-143). En annan intressant faktor som kan bidra till förändring i biståndspolitikerna är den ökade polariseringen bland de politiska partierna i Sverige (Pettersson, 2022).

Syftet med denna uppsats är att undersöka om svensk biståndspolitik fortfarande präglas av de idealistiska normer som historiskt kännetecknat politiken med fokus på mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning eller om den har genomgått den förändring som tidigare forskning har förutspått, mot en större betoning på realpolitiska intressen och egenintressen. Studien syftar även till att analysera hur faktorer såsom förändrad säkerhetspolitisk situation och ökad politisk polarisering kan ha påverkat biståndspolitikens motiv och målsättningar. *"I vilken utsträckning har svensk biståndspolitik förändrats utifrån idealistiska normer och realpolitiska intressen?"*

4. Metod

I min uppsats kommer jag att undersöka om svensk biståndspolitik har förändrats under perioden 2018-2025, från en politik som vilar på idealistiska normer till en som i större utsträckning styrs av realpolitiska intressen. För att undersöka detta har jag valt att studera tidigare forskning om biståndspolitik globalt och i Sverige samt analysera biståndspolitikerna under Sveriges två senaste regeringar. Den socialdemokratiska regeringen 2018-2022 och den nuvarande moderatledda regeringen 2022-2025. Analysen fokuserar på skillnader och likheter mellan regeringarnas biståndspolitik för att kunna identifiera eventuella skiften i politikens karaktär. Min analysenhet är alltså Sveriges biståndspolitik under åren 2018-2025. Studien genomförs med en kvalitativ textanalys, vilket ger möjlighet att ta hänsyn till och analysera komplexiteten och eventuella motstridigheter i texterna (Esaiasson et al., 2024, s. 309).

Enligt Esaiasson et al. (2024, s. 314-315) är det första steget i en kvalitativ textanalys att välja ett teoretiskt fokus. Mitt fokusområde är policy, eftersom det är olika typer av

policydokument som jag avser att analysera. Detta fokus hjälper mig också att formulera de frågor jag ska ställa till texterna i analysen. Nästa steg är att välja hur svaren ska kategoriseras. Kategorin idealtyper är särskilt lämplig i denna undersökning eftersom det är just idealism och realism som analyseras i dokumenten. Idealtyperna fungerar som analytiska verktyg för att identifiera tendenser i texten, snarare än som fasta kategorier. En text kan uttrycka drag av båda, vilket är centralt för att kunna upptäcka förändring över tid (Esaiasson et al., 2024, s.323-327).

En alternativ metod hade kunnat vara en kvantitativ analys, exempelvis genom att studera faktiska bistandsflöden eller räkna förekomsten av uttryck som motsvarar realism respektive idealism. Den typen av analys tar dock inte hänsyn till materialets komplexitet eller skillnaden i hur viktiga olika uttryck är för politiken, vilket gör den mindre lämplig för att studera förändring i politiska motiv. En kvalitativ textanalys ger istället möjlighet att analysera hur målformuleringar, prioriteringar och motiveringar utvecklas över tid, vilket gör det möjligt att upptäcka eventuella skiften från idealism till realism i svensk biståndspolitik.

AI deklARATION: AI har använts för att hjälpa mig leta efter tidigare forskning.

4.1 Operationalisering

Jag har skapat ett analysredskap som går i linje med det analysredskap som presenteras i Esaiasson et al. (2024, s.315-332). Jag har formulerat två frågor att ställa till det empiriska material jag analyserar i studien av Sveriges biståndspolitik. Analysredskapet har arbetats fram genom teorier från realismen och idealismen samt tidigare forskning kring liknande forskningsproblem. Utifrån litteraturen i tidigare avsnitt har centrala begrepp plockats ut som tydligt speglar realismen respektive idealismen. Analys-schemat gör det möjligt att jämföra det empiriska materialets olika delar och identifiera återkommande mönster, motsägelser och dominanta perspektiv.

I mitt analysredskap har jag valt att ställa frågorna:

Hur motiveras biståndet?

Denna fråga hjälper mig att undersöka närmare hur motivationen för biståndet formuleras i det empiriska materialet.

Vilka mål eller effekter vill man åstadkomma/är viktiga?

Här kan jag undersöka närmare vilka begrepp som används för att beskriva vad man vill åstadkomma med biståndet.

Genom att ställa dessa två frågor i analysen skapas förutsättningar för en mer nyanserad och fördjupad tolkning av materialet. Ett tydligt fokus på frågorna bidrar till att avgränsa undersökningen och därigenom stärka analysens skärpa och analytiska djup. Frågorna är dessutom nära sammanlänkade, då motiveringar ofta ger upphov till konkreta mål, samtidigt som mål oftast framställs genom underliggande motiveringar vilket går i linje med hur ett bra analysverktyg formuleras enligt Esaiasson et al. (2024, s.327).

Nedan presenteras de begrepp som ingår i analysen samt hur de operationaliseras. Syftet är att klargöra hur begreppen definieras i denna studie och vilka indikatorer som används för att identifiera dem i det empiriska materialet. Eftersom realism och idealism är breda och teoretiskt komplexa perspektiv har det varit nödvändigt för mig att göra ett urval av begrepp. Urvalet har jag gjort utifrån tidigare forskning och centrala antaganden i respektive teori. Begreppen speglar återkommande teman och grundläggande logiker inom idealism och realism. Operationaliseringen är tillräckligt avgränsad för att säkerställa analytisk tydlighet, samtidigt som den är tillräckligt bred för att fånga komplexiteten i hur realism och idealism kommer till uttryck i materialet. Min avsikt är att på så sätt skapa goda förutsättningar för en välgrundad och transparent analys.

4.1.1 Realism

De realistiska begreppen har främst inspirerats av resonemang från realister som Mearsheimer (2020) angående staters vilja att trygga sina egenintressen, som handel, säkerhet och inflytande samt tidigare forskning som Bandyopadhyay & Vermann (2013) och Brown et al. (2016) vilka diskuterar hur biståndspolitik har blivit en fråga om säkerhet. Realismen representeras i analysen genom begreppen säkerhet, geopolitiska/strategiska intressen,

handel/ekonomi, egenintresse samt migration. Begreppet säkerhet identifieras genom formuleringar som kopplar bistånd till att öka det egna landets säkerhet, nationell stabilitet och förebygga olika typer av hot. Geopolitiska och strategiska intressen identifieras genom biståndspolitik som betonar partnerskap av strategisk betydelse och regionalt samt globalt inflytande. Ekonomiska och handelsrelaterade bistånd kan återfinnas i biståndspolitik med motiv eller mål som exportmöjligheter, investeringar eller ekonomiska fördelar för givaren av biståndet. Begreppet egenintresse operationaliseras specifikt genom formuleringar där biståndets huvudsakliga syfte kopplas till direkta fördelar för givaren. Migration operationaliseras som hur migration framställs i relation till statens säkerhet och egenintresse, där migration antingen beskrivs som ett hot mot statens stabilitet och intressen eller som ett medel för att stärka statens kapacitet och intressen.

4.1.2 Idealism

De idealistiska begreppen har främst inspirerats av Finnemore & Sikkink (1998) som argumenterar för att stater inte endast handlar utifrån eget intresse utan även moraliska värden, normer och ansvarstagande. Samt Wohlgemuth (2012) resonemang om svensk biståndspolitik genom tiderna som en politik med fokus på fattigdomsbekämpning och solidaritet.

Idealismen representeras i analysen genom begreppen solidaritet, fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, miljö och klimat, jämställdhet samt global rättvisa. Solidaritet operationaliseras genom uttryck i biståndspolitik som hänvisar till moraliskt ansvar och gemensamt ansvarstagande. Fattigdomsbekämpning identifieras genom att biståndet hänvisar till att minska fattigdom, hunger eller förbättra levnadsstandarden för människor. Mänskliga rättigheter operationaliseras genom hänvisningar till demokrati, friheter eller grundläggande rättigheter. Miljö och klimat identifieras genom begrepp som hållbarhet, grön omställning och klimatåtgärder. Jämställdhet identifieras i biståndspolitik genom formuleringar som behandlar kvinnors och flickors rättigheter, jämställdhet eller inkludering. Global rättvisa operationaliseras genom uttryck som betonar rättvis resursfördelning, jämlikhet, minskade globala orättvisor eller solidaritet med utsatta grupper.

4.1.3 Analysredskap

Analytiska frågor till texten	Idealtyp 1 - Realism	Idealtyp 2 - Idealism
Hur motiveras biståndet?	<ul style="list-style-type: none">- Säkerhet- Geopolitiska/ Strategiska intressen- Ekonomi/handel- Egenintresse	<ul style="list-style-type: none">- Solidaritet- Fattigdomsbekämpning- Mänskliga rättigheter- Jämställdhet- Miljö och klimat
Vilka mål eller effekter vill man åstadkomma/är viktiga?	<ul style="list-style-type: none">- Säkerhet- Ekonomisk nytta- Migration	<ul style="list-style-type: none">- Solidaritet- Mänskliga rättigheter- Jämställdhet- Global rättvisa- Fattigdomsbekämpning

4.2 Material

Regerings strategier är rapporter från regeringen som berättar om strategin för olika områden i politiken. Biståndsstrategier publiceras ofta med ett par års mellanrum och den gamla ersätts med den nya. Strategin visar vad regeringen vill ändra eller betona i sin biståndspolitik. Stefan Löfven och hans regering presenterade 2016 ett nytt strategidokument för svensk biståndspolitik, *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd* (Regeringen, 2016). Regeringen som tillträdde 2018 valde att fortsätta använda detta policyramverk som strategi för biståndet. 2023 publicerades den senaste strategin för bistånd *“Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt”* (Regeringen, 2023) som då ersatte ramverket från 2016. Biståndsstrategierna utgör studiens huvudsakliga empiriska material, eftersom de mest utförligt formulerar biståndspolitikens mål och motiveringar.

Budgetpropositioner är regeringens förslag på hur statens pengar ska fördelas under nästkommande år, jag kommer att mer specifikt analysera den delen av budgetpropositionen som handlar om bistånd. Här kommer jag att undersöka hur fördelningen av pengarna motiveras, vilka mål som sätts upp och vilka tematiska prioriteringar som finns. Motiveras budgeten med intressen som migration och säkerhet, vilket skulle visa på realpolitiska intressen eller mänskliga rättigheter, demokrati och solidaritet som motiv vilket skulle visa på idealistiska normer.

Varje år publiceras även en utrikesdeklaration som beskriver regeringens utrikespolitiska prioriteringar och mål, såsom budgetpropositioner är en vägledning för ekonomin, är utrikesdeklarationen en vägledning för utrikespolitiken. De utrikespolitiska målen som regeringen har kommer att prägla vilken typ av politik som genomförs. Det är intressant att undersöka hur regeringen beskriver riktningen för politiken för att uppnå sina utrikespolitiska mål. Är målen baserade på realpolitik eller ett idealistiskt synsätt?

Biståndsstrategier, budgetpropositioner och utrikesdeklarationer från samtliga år och regeringar ger en tydlig bild av Sveriges biståndspolitik under perioden 2018-2025. Genom att analysera förändringar mellan de två regeringarnas versioner av dessa dokument kan studien undersöka om och hur biståndspolitik eventuellt förändrats från idealism till realism. Regleringsbrev till Sida är även ett värdefullt empiriskt material för att förstå den praktiska implementeringen av biståndet, men på grund av uppsatsens avgränsning, omfattning och tidsram har dessa inte inkluderats. Studien fokuserar istället på biståndsstrategier, budgetpropositioner och utrikesdeklarationer, eftersom dessa dokument direkt speglar regeringarnas prioriteringar, motiveringar och politiska intentioner. Genom att analysera dessa centrala politiska dokument kan studien undersöka förändringar i biståndspolitik och identifiera eventuella skiften från idealism till realism, vilket är i linje med uppsatsens syfte.

5. Analys och resultat

5.1 Regeringen 2018-2022

5.1.1 Hur motiveras biståndet?

Stefan Löfven och hans regering presenterade 2016 ett nytt strategidokument för Svensk biståndspolitik, *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd* (Regeringen, 2016). Solidaritet är en central del i regeringens biståndspolitik vilket uttrycks redan i inledningen med påståendet “*Vi lever i en värld som vi alla har ett gemensamt ansvar för*” (Regeringen, 2016, s.3). Vikten av solidaritet beskrivs även i budgetpropositioner och utrikesdeklarationer under regeringen 2018-2022s mandatperiod. I utrikesdeklarationen 2019 säger utrikesministern att “*Världens resurser behöver fördelas solidariskt. Sveriges mål med biståndspolitiken är att minska fattigdomen. När andra länder drar ner fortsätter Sverige att avsätta en procent av BNI till biståndet.*” (Regeringen, 2019b, s.2-3).

I strategidokument uttrycks det också en vilja att Sverige ska ta en ledande position i arbetet för demokrati, fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling (Regeringen, 2016, s.3), vilka är tydliga idealistiska motiv.

Regeringen kopplar, främjande av, forskning och utbildning till demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i biståndsstrategier och budgetpropositionerna. Utbildning ses inte bara som ett instrument för ekonomisk tillväxt utan som en mänsklig rättighet och en demokratisk grundpelare (Regeringen, 2016, s.38). Utbildning ansågs lägga grunden för människor att kunna leva ett hälsosamt och fullvärdigt liv där mänskliga rättigheter främjas (Regeringen, 2016, s.39). Behovet av att stärka kvinnors och flickors utbildning, tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rätt att delta i samhällets utveckling beskrivs tydligt som ett viktigt medel för att främja kvinnors egenmakt (Regeringen, 2016, s.7).

Löfven regeringen ansåg att vi fortsatt lever i en värld som präglas av en bristande jämställdhet där kvinnor och flickor tenderar att drabbas hårdast av alla de svårigheter som världen står inför, som fattigdom, krig och konflikter, klimatförändringar och andra humanitära kriser vilket regeringen menade kräva ett speciellt fokus och anpassat arbete för att kunna hjälpa dem (Regeringen, 2016, s.21). Regeringen hade en tydlig feministisk

motivering på biståndspolitiken där man vill se ett jämställt utvecklingsarbete, *Det svenska utvecklingssamarbetet ska vidare utgå ifrån ett jämställdhetsperspektiv. Genomgående hänsyn till jämställdhet inom utvecklingssamarbetet är väl etablerat, men den feministiska utrikes- och utvecklingspolitiken innebär en ambitionshöjning* (Regeringen, 2016, s.15).

Vidare såg regeringen Sverige som en föregångare i den feministiska utrikespolitiken och betonar vikten av att andra länder med tiden har valt att följa Sveriges linje *“I denna tid är det viktigare än på länge att bedriva en feministisk utrikespolitik för kvinnors och flickors rättigheter. Flera andra länder har nu följt Sveriges exempel.”* (Regeringen, 2021b, s.3).

När det kommer till det humanitära biståndet beskrev regeringen Löfven 2016 vilket regeringen 2018-2022 förde vidare att det styrs av principerna om humanitet, neutralitet, opartiskhet och oberoende (Regeringen, 2016, s.41). Tidigt i strategidokument beskrivs Sveriges humanitära biståndspolitik *“Sveriges humanitära biståndspolitik är behovsbaserad och utgår från internationell humanitär rätt, de humanitära principerna samt principer om gott humanitärt givarskap”* (Regeringen, 2016, s.3). Dessa principer för det humanitära biståndet uttrycktes och användes också i budgetpropositionerna. Här är människors behov den enda relevanta faktorn, vilket understryker en moralisk och principfast världsbild där man tar gemensamt ansvar. Regeringens formuleringar om vikten av obehindrat humanitärt tillträde och respekt för humanitär rätt visar hur bistånd förstås som en skyldighet att skydda liv och värdighet i kriser (Regeringen, 2016, s.42). En stor vikt lades på att stödja humanitära organisationer, genom att bidra med icke-öronmärkt stöd som gör att humanitära organisationer kan agera snabbt och använda biståndet där det behövs för tillfället, ingen specifik del väljs ut vilket regeringen beskrev, *“stärker organisationernas demokratiska processer och bidrar till ett opolitiskt och behovsbaserat humanitärt bistånd”* (Regeringen, 2016, s.43). Regeringen 2018-2022 ansåg att utbrottet av covid-19 ytterligare ökade de humanitära behoven i världen och gjorde i och med det en ytterligare satsning för att möta behoven (Regeringen, 2021a, s.45).

Vidare lades mycket fokus på klimatförändringen vilket framställs som ett globalt rättviseproblem där de som orsakat minst utsläpp drabbas hårdast. Regeringen menade att det är de fattigaste som drabbas hårdast av miljöförstöring och klimatförändringar då de tenderar att vara mest beroende av naturresurser som skog, mark och vatten. *Ett miljö- och klimatperspektiv ska integreras i det svenska utvecklingssamarbetet. Hållbart nyttjande av*

jordens resurser leder till en miljömässig hållbarhet och minskade klimatförändringar, vilket är en grundförutsättning för minskad fattigdom och hållbara samhällen. Den globala utvecklingen får inte ske på bekostnad av framtida generationers möjligheter. (Regeringen, 2016, s.15). Klimatförändringar leder till ytterligare fattigdom samt hunger och konflikter vilket i sin tur tvingar människor att frivilligt lämna sina hem vilket ansågs undergräva mänskliga rättigheter menar regeringen (2016, s.24).

Dåvarande regeringens migration och utvecklingspolitik kombinerade humanitära och rättighetsbaserade utgångspunkter med ekonomiska och samhällsstrategiska intressen. Den betonade att migration kan bidra positivt till utveckling i ursprungsländer, bland annat genom finansiella remitteringar, det vill säga genom att migranter skickar pengar till sina hemländer och genom diasporaengagemang som sprider kunskap, idéer och företagande. Detta kopplades också till en möjlighet för ökad handel som kan förbättra framtidsutsikterna i låg och medelinkomstländer. Samtidigt lyfte politiken vikten av en reglerad och säker migration. Människor bör kunna migrera *“på ett säkert, ordnat och reglerat sätt”* (Regeringen, 2016, s.35) och utvecklingspolitiken ska förbättra ländernas förmåga att hantera migration för att motverka irreguljära flöden.

Regeringen vill genom utvecklingssamarbetet stärka migrationens positiva utvecklingseffekter och motverka de negativa effekter som kan följa av ofrivillig migration, samt skapa förutsättningar för att de som väljer att migrera ska kunna göra så på ett säkert, ordnat och reglerat sätt. (Regeringen, 2019a, s.52)

Att förbättra livsvillkoren i ursprungsländer framställdes som ett sätt att skapa *”alternativ till att migrera på grund av fattigdom, hunger eller annan utsatthet”* (Regeringen, 2016, s.34-35). Detta visar att utvecklingspolitik också användes som verktyg för att minska grundorsaker till ofrivillig migration. En viktig del av politiken var också samverkan mellan humanitärt bistånd och långsiktigt utvecklingssamarbete. Regeringen menade att stärka samhällets motståndskraft kan minska risken för humanitära kriser. Detta knyter migrationsfrågorna till bredare mål om fred, utveckling och minskad ojämlikhet (Regeringen, 2016, s.34-35). Regeringen presenterade också att de ska arbeta i enlighet med *“New Deal for Engagement*

in Fragile States” (Regeringen, 2016, s.26) där man ska fokusera på stater drabbade av konflikt eller anses var i riskzon för att se till att det inte eskalerar vilket också stämmer överens med Brown et al. (2016) beskrivning av staters fokus på “fragile states”.

I och med Rysslands eskalation av invasionen i Ukraina 2022 går det att beskåda en viss förändring i hur biståndet motiverades och en viss koppling mellan bistånd och säkerhetspolitik uppstod. I utrikesdeklarationen 2022 beskrivs, som tidigare, en tillbakagång i demokrati i världen men också hur Rysslands aggression är ett exempel på detta (Regeringen, 2022b, s.8). Invasionen beskrivs som ett säkerhetshot för Sverige och Europa och att bistå Ukraina framställdes vara i Sveriges intresse. Ett ökat bistånd till Ukraina presenterades. Samtidigt som arbetet med andra globala utmaningar fanns kvar och skulle fortsätta som tidigare (Regeringen, 2022b, s.1-2). Regeringen underströk också att medlemskapet i NATO inte skulle förändra Sveriges röst i världen, *“Vi har en lång historia av att stå upp för folkrätten, solidaritet, nedrustning, demokrati och jämställdhet. Det är också vår framtid.”* (Regeringen, 2022b, s.4).

“Det ligger i vårt säkerhetspolitiska intresse att Rysslands krig inte resulterar i politiska vinster också för att undvika nya aggressioner i framtiden. Samtidigt kvarstår arbetet med en rad av de globala utmaningar vi stod inför före Rysslands invasion av Ukraina.”

(Regeringen, 2022b, s.1)

Biståndet under perioden 2018-2022 motiveras främst av idealistiska principer såsom solidaritet, global rättvisa, fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter, med jämställdhet som ett övergripande normativt ramverk. Säkerhets- och egenintresse baserade motiv som i analysen tolkas som realpolitiska förekommer i begränsad utsträckning i samband med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

5.1.2 Vilka mål eller effekter vill man åstadkomma/är viktiga?

Strategidokument för svensk biståndspolitik, *Policyramverk för svenskt utvecklingsamarbete och humanitärt bistånd* (Regeringen, 2016) presenterar flera olika mål för svenskt bistånd. Två av målen är övergripande, ett för biståndspolitikerna i stort och ett för det humanitära biståndet. Båda målen visar på solidaritet och en vilja att bekämpa fattigdom gentemot människor som behöver stöd världen över. Regeringen skriver *“Målet för svenskt internationellt bistånd såsom fastlagt av riksdagen är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.”* (Regeringen, 2016, s.3). Samt *“Sveriges humanitära bistånd ska bidra till att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet, till förmån för nödlidande människor som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter, naturkatastrofer eller andra katastrofliknande förhållanden.”* (Regeringen, 2016, s.3-4)

Strategidokument beskriver tydligt vad Sveriges ställning till biståndspolitikerna på den globala arenan ska vara, *“Sverige ska fortsatt vara en stark röst i världen i utvecklingsfrågor och för humanitär verksamhet. Vi ska bidra till nytänkande, till att skapa förändring och till att göra skillnad för människor som lever i fattigdom.”* (Regeringen, 2016, s.55)

I strategin för biståndet presenteras också utförliga mål gällande mänskliga rättigheter och demokrati, global jämställdhet, miljö och klimat, fredliga och inkluderande samhällen, ekonomisk utveckling, hälsa, utbildning och forskning samt humanitärt bistånd. Samtliga av dessa prioriteringar är också prioriteringar i budgetpropositionerna som regeringen 2018-2022 presenterade.

Ett av målen handlar om att värna mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, *“Fullt fungerande demokrati är omöjligt utan de mänskliga rättigheterna och Sverige har ett avgörande ansvar för att främja dessa.”* (Regeringen, 2019b, s.2). Regeringen såg Sveriges position i det globala samfundet som en möjlighet att kunna bidra till *“samarbete inom demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer”* (Regeringen, 2016, s.18).

Regeringen beskrev bland annat kvinnors deltagande i den demokratiska processen, människors lika rättigheter inför lagen, yttrandefrihet och tillgång till fria medier som mål som förstärker mänskliga rättigheter och demokratin i världen, *“Principerna om varje människas lika värde och om icke-diskriminering är ett fundament i skyddet av de mänskliga rättigheterna och ska genomsyra utvecklingsarbetet.”* (Regeringen, 2016, s.18).

Regeringen 2018-2022 presenterade utöver detta en något hårdare linje för biståndet och arbetet för demokrati i världen. I och med beskrivningen på en global demokratisk tillbakagång ville regeringen se till att mottagare av svenskt bistånd inte bidrar till denna tillbakagång, om en sådan upptäcktes skulle stödet kunna minska (Regeringen, 2019a, s.51)(Regeringen 2021a, s.42). Målen som formuleras i avsnittet om fredliga och inkluderande samhällen utgår också från försök att skapa hållbara samhällen för människor där de kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter, regeringen skrev *“Det finns ingen hållbar utveckling utan fred och ingen fred utan hållbar utveckling och ingetdera utan respekt för mänskliga rättigheter.”* (Regeringen, 2016, s.26).

Avsnitten om hälsa och utbildning går i samma idealistiska spår där målen beskrivs utifrån solidariska perspektiv om att främja människors mänskliga rättigheter och välfärd *“Sverige ska bidra till effektiva nationella hälsosystem och institutioner som levererar skade- och sjukdomsförebyggande insatser och integrerad och jämlik hälso- och sjukvård av god kvalitet för alla”* (Regeringen, 2016, s.35). *“Utbildning är en mänsklig rättighet och en grundsten för demokrati, jämställdhet, jämlikhet och för möjligheten att uppnå en hållbar utveckling”* (Regeringen, 2016, s.38).

Jämställdhet framställs av den socialdemokratiska regeringen som ett övergripande mål som genomsyrar bistånds- och utrikespolitiken. Den feministiska utrikespolitiken motiveras av ett idealistiskt synsätt där stärkt jämställdhet ses som en förutsättning för mänskliga rättigheter och mänsklig utveckling. Regeringen betonar särskilt att kvinnors och flickors inflytande, rättigheter och deltagande i samhället, fredsprocesser och beslutsfattande ska stärkas (Regeringen, 2016, s.20-21). Jämställdhet framställs därmed som ett gemensamt ansvar och ett centralt mål för biståndspolitik, vilket även tydliggörs i regeringens betoning av behovet av att motverka att kriser, såsom covid-19-pandemin, förvärrar ojämlikheter, *“Med pandemin, klimatkrisen och ett minskat demokratiskt utrymme, riskerar vi nu en global recession för jämställdheten. En feministisk utrikespolitik behövs mer än någonsin.”* (Regeringen, 2022b, s.8)

Målen som framställs angående klimatet presenterades som en *“ödesfråga”* eftersom klimatförändringar enligt regeringen skulle ha många och stora negativa effekter för människor runt om i världen och speciellt hårdast för de som redan har det svårt. Det kan leda till hunger, konflikter, fattigdom och att människor utan egen vilja att göra det tvingas lämna

sina hem. Frågan om klimatet blir liksom många av de andra målen områden där regeringen visade på ett behov att ta gemensamt ansvar för att hjälpa dem som har det svårast (Regeringen, 2016, s.24-25). Regeringen såg Sverige som ett föregångsland som kan guida andra länder i sitt arbete mot hållbarhet. Målen och ambitionerna som presenterades handlade om en blandning mellan att stärka andra länders kapacitet att arbeta för miljön och Sveriges egna arbete för en hållbar framtid, *“Sverige ska vara ett föregångsland i att inkludera miljö- och klimataspekter inom utvecklingsarbetet, bland annat avseende utsläppsbegränsningar och klimatanpassning.”* (Regeringen, 2016, s.23).

Avsnitten om inkluderande ekonomisk utveckling följer det idealistiska normativa spåret. Regeringens beskrivning av bistånd för ekonomisk utveckling saknar eget intresse, utan utgår ifrån vad Sverige kan göra för att bygga upp handel och ekonomi i mottagarländerna *“Sverige ska stärka låg- och medelinkomstländers kapacitet att utveckla institutioner och system så att dessa effektivt bidrar till en hållbar inkluderande ekonomisk utveckling”* (Regeringen, 2016, s.28).

Målen för biståndspolitiken 2018-2022 präglas till hög grad av idealistiska normer med mål som värnar för mänskliga rättigheter, demokrati, fattigdomsbekämpning, jämställdhet samt miljö och klimatfrågor. Frånvaron av realpolitiska intressen vad gäller målsättningen för bistånd under perioden är tydlig i policydokumenten. Mål som riktar sig mot Sveriges säkerhet eller ekonomiska intressen är sällsynta i dokumenten.

5.2 Regeringen 2022-2025

Till skillnad från den föregående socialdemokratiska regeringen, där biståndet i huvudsak motiverades av solidaritet och globala rättviseambitioner, betonas under denna period i högre grad säkerhet, egenintresse och strategiska mål.

5.2.1 Hur motiveras biståndet?

Statsminister Ulf Kristersson och hans regering presenterade 2023 ett nytt strategidokument för den svenska biståndspolitiken, *Bistånd för en ny era* (regeringen, 2023a). Dokumentet

presenterar en ny era för svenskt bistånd, precis som namnet säger. Regeringen beskriver det själva som ett paradigmskifte (Regeringen, 2023a, s.1). Den nya eran som beskrivs grundar sig starkt i Rysslands invasion av Ukraina. Inledningen av strategidokumentet förklarar hur invasionen har skapat ett nytt säkerhetsläge i Europa och fortsätter med att beskriva hur viktigt det nu är att bistå Ukraina på grund av den rådande situationen. Den tydliga säkerhetsiseringen av biståndet kopplat till invasionen av Ukraina framkommer inte enbart i *Bistånd för en ny era* (regeringen, 2023a) utan även i samtliga budgetpropositioner och utrikesdeklarationer regeringen Kristersson presentera sedan Ryssland fullskaliga invasion av Ukraina startade. I Budgetpropositionen presenterad av regering Kristersson 2022 framkommer det tydligt att regeringen vill att Sverige ska ge så mycket stöd som möjligt till Ukraina för att inte Sveriges säkerhet ska hotas i framtiden om Ukraina inte skulle ta sig ur denna situation (Regeringen 2022a, s.42-43) och utrikesministern markerar tydligt i Utrikesdeklarationen 2023 att hot mot Ukrainas säkerhet är hot mot Sverige och att det därför är viktigt att Sverige bistår Ukraina i deras kamp så mycket det går och på så många sätt som möjligt, *“Ukrainas sak är vår”* meddelar utrikesministern (Regeringen 2023c, s.2). Regeringen skriver bland annat *“Kriget ändrar Sveriges och Europas säkerhetssituation i grunden. Det är avgörande att i denna tid bistå Ukraina och försvara den regelbaserade världsförordningen.”* (Regeringen, 2023a, s.1). Till skillnad från regeringen 2018-2022, där säkerhetskopplingar främst aktualiseras i samband med Rysslands invasion av Ukraina mot slutet av mandatperioden, görs säkerhet här till ett genomgående och överordnat motiv för biståndspolitiken.

I strategidokumentet 2023 beskriver regeringen vikten att, i rådande situation även stärka länderna i Ukrainas närområde som Moldavien och Georgien för att motverka rysk destabilisering där (Regeringen, 2023, s.7). Att motivera bistånd med ett potentiellt säkerhetshot mot den egna staten och närområdet går i linje med det realistiska perspektivet och den tidigare forskning som säger att bistånd i många fall har säkerhetsisera och blivit ett medel för att skydda den egna staten och gynna egna intressen. Att lägga strategiskt fokus på närområdet upprepas i budgetpropositionerna och utrikes deklARATIONerna också. I budgetpropositionerna 2024 samt 2025 fokuserar man inte enbart på säkerhetspolitiken utan även samordnad politik utifrån säkerhet *“arbeta integrerat mellan policyområden för att främja stabilitet och säkerhet i vårt närområde”*(Regeringen 2025a, s.45). Regeringen ser det

som en prioritet att återuppbygga Ukraina även utifrån ett ekonomiskt intresse och ser en möjlighet att främja svenskt näringsliv genom samarbete mellan biståndet till Ukraina och svensk handel och skriver, *“Därför kommer regeringen att fortsätta att samverka nära med det svenska näringslivet för att dra nytta av fördelarna av samverkan mellan ukrainabiståndet och det bilaterala handels- och investeringsutbytet.”* (Regeringen 2025a, s.47).

Regeringen beskriver vidare följderna av krig och konflikter som problem för Sverige i form av flyktingströmmar, terrorism och organiserad brottslighet. Biståndet motiveras genom att framställa dessa hot och problem för Sveriges säkerhet vilket återigen pekar mot en säkerhetsisering av biståndet. Regeringen menar att krig och konflikt är en katalysator för *“kriminalitet, terrorism, våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet”* (Regeringen 2023b, s.42) samt att fred motverkar irreguljär migration. Detta skulle kunna visa på en viss prioritering av stater vilka regeringen bedömer riskerar att hamna eller har hamnat i en situation som skulle kunna leda till exempelvis flyktingströmmar eller vara en källa för terrorism. Prioriteringen här skulle kunna visa på det fenomen som Brown et al. (2016) beskriver där stater fokuserar bistånd på "fragile states". Det vill säga stater man anser kunna vara ett hot mot den egna statens säkerhet, regeringens beskrivning i sammanhanget är, *“Krig och konflikt, också utanför vårt omedelbara närområde, påverkar oss genom flyktingströmmar, som grogrund eller fristad för terrorism, som källa eller transit för organiserad brottslighet inklusive människohandel samt genom hot om användning av massförstörelsevapen.”* (Regeringen 2022a, s.43-44). Detta går även i linje med Bermeos (2017) beskrivning av staters vilja att motverka “spillover-effects”.

Medan migration under den föregående regeringen i huvudsak beskrevs som en utvecklingsfråga, framställs den här som en fråga om statens säkerhet och stabilitet. Regeringen beskriver tydligt i *Bistånd för en ny era* (2023a) och budgetpropositionerna att biståndet ska sammankopplas med migrationspolitiken för att minska migrationen eftersom den medför risker för Sverige. Regeringen vill alltså *”motverka irreguljär migration och dess risker”* (Regeringen, 2023a, s.16). I dokumenten kopplas människor på flykt ihop med en ökad risk för organiserad brottslighet, smuggling av vapen och narkotika vilka påverkar Sveriges säkerhet. Återvandring beskrivs som något som är i Sveriges intresse och bör främjas. Regeringen beskriver att de vill samarbeta med mottagarländerna för att främja

återtagande av migranter, bland annat genom att *“villkora delar av utvecklingsbiståndet”* för att kunna dra in det om landet inte följer Sveriges villkor vad det gäller arbetet att kunna ta tillbaka sina medborgare. Där den tidigare regeringen betonade migrationens potentiella utvecklingseffekter och vikten av säkra och reglerade migrationsvägar, omtolkas migration här i första hand som ett säkerhetsproblem och ett område där biståndet ska användas som styrmedel, *“Regeringen avser att villkora delar av biståndet i syfte att se till att mottagarländer tar ansvar för sina medborgare i frågor som berör återvändande.”* (Regeringen 2022a, s.45).

Trots att kopplingen mellan biståndspolitik och migrationspolitik, i syfte att minska migrationen till Sverige, beskrivs och motiveras som svenskt intresse försvarar regeringen också flyktingars rättigheter i dokumentet. *“Särskilt prioriterat är att värna det svenska intresset i att motverka irreguljär migration och dess risker, främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering samt att minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning.”* (Regeringen, 2023a, s.16). I samband med motiveringar i egenintressets riktning beskrivs också hur Sverige vill arbeta mot de faktorer som gör att människor från början behöver lämna sina hem, detta ska också hjälpa de som vill återvända hem att göra det. (Regeringen, 2023a, s.17).

Betoningen på att biståndspolitiken bör främja svenska intressen framkommer i flera fall, inte bara i samband med invasionen av Ukraina eller migrationspolitiken. Biståndet beskrivs som en av de största möjligheterna att främja svenska intressen i världen. *“Utvecklingssamarbetet är ett viktigt utrikespolitiskt verktyg för att driva och värna svenska intressen och möta de utmaningar vi står inför”* (Regeringen 2022a, s.42). Regeringen gör det tydligt i samtliga av de analyserade policydokumenten och deklARATIONERNA att biståndspolitiken är viktig för svenska intressen och kan sammankopplas med en mängd olika politiska områden som utrikespolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken.

“Genom att säkerställa samordning och samstämmighet mellan olika politikområden, så som utvecklingspolitiken, utrikespolitiken, säkerhetspolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken, främjar vi långsiktighet, effektivitet och resultat i den svenska biståndspolitiken samt ökar genomslag för svenska intressen globalt, men också bilateralt med andra länder.” (Regeringen, 2023a, s.4).

Sammanförandet av biståndspolitikerna med andra politiska områden går i linje med det som Brown et al. (2016) beskriver som en "whole of government approach" där biståndspolitikerna vävs samman med andra politiska områden för att främja svenska intressen. Förutom att utvecklingspolitiken ses som en stor möjlighet till att gynna svenska intressen, och därför bör kombineras med andra politiska områden, menar regeringen också att detta är ett sätt att "*främja hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt i partnerländerna*" (Regeringen 2023b, s.41). Denna tydliga koppling mellan bistånd och svenska intressen utgör en kontrast mot den tidigare regeringen, 2018-2022 där svenska intressen inte lyfts fram som en prioritet. Exempel på det är beskrivningen, "*Utvecklingsarbetet är ett viktigt utrikespolitiskt verktyg för att driva och värna svenska intressen och möta de utmaningar vi står inför*" (Regeringen 2022a, s.42).

Trots att *Bistånd för en ny era* (regeringen, 2023a), budgetpropositionerna och utrikes deklARATIONERNA i hög grad domineras av realistiska argument innehåller dokumentet flera tydliga inslag av idealism också, när biståndet motiveras utifrån moraliska principer, globala rättviseperspektiv och universella värden. Bistånd beskrivs också som ett medel för solidaritet, motiverat av människors behov och rättigheter snarare än som ett instrument för svenska intressen. I *Bistånd för en ny era* (2023a, s.2) skriver regeringen "*Svenskt bistånd ska skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck*". Eller "*Svenskt bistånd ska lyfta fler människor ur fattigdom och på sikt in i välstånd.*" (Regeringen, 2023a, s.5). Till skillnad från flera andra delar av biståndspolitikerna präglas det humanitära biståndet av tydlig kontinuitet mellan regeringen 2018-2022 och regeringen 2022-2025. I likhet med den tidigare regeringen betonar den nuvarande regeringen att humanitärt bistånd ska vara behovsbaserat och styras av principerna om humanitet, neutralitet, opartiskhet och oberoende.

Den humanitära bilden av Sverige som biståndsgivare, både om självbild och etablerad bild i den övriga världen, framgår i *Bistånd för en ny era* (2023a), regeringen beskriver, "*Sverige ska vara en stark röst och aktör för demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och rättsstatens principer för att öka människors frihet och bekämpa förtryck.*" (Regeringen, 2023a, s.12). Man betonar demokrati och mänskliga rättigheter och motiverar delar av biståndet med normativa resonemang utan vidare egenintressen (Regeringen, 2023a). "*Utöver stödet till*

Ukraina prioriteras fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de mest utsatta, humanitärt stöd, demokrati och mänskliga rättigheter, stärkt klimatarbete och satsningar på kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Kärnstödet riktas om från multilaterala organisationer till civilsamhället.”(Regeringen 2023c, s.8).

Betoningen på kvinnors och flickors rättigheter och egenmakt är stark i regeringens biståndspolitik. Regeringen anger att biståndet ska vara *“en tydlig kraft för jämställdhet”* (Regeringen, 2023a, s.15), *“Svenskt bistånd ska vara en tydlig kraft för jämställdhet med särskilt fokus på att stärka kvinnors och flickors fri- och rättigheter, egenmakt och möjligheter.”* (Regeringen, 2023a, s.15). Den feministiska politik som reflekteras i stora delar av den föregående regeringens politik är dock inte något som återfinns i den nya regeringens biståndspolitik. Till skillnad från den feministiska utrikespolitik som präglade perioden 2018-2022, där jämställdhet fungerade som ett genomgående ramverk för hela biståndspolitiken, behandlas jämställdhet här som ett prioriterat men avgränsat politikområde.

Dokumentet beskriver regeringens syn på en tillbakagång i demokrati globalt och ett världsläge som kräver fokus på just demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, *“De humanitära behoven i världen har under de senaste åren fortsatt att öka kraftigt. Den demokratiska tillbakagången är alltså en global trend. Den inskränker mänskliga fri- och rättigheter samt utrymmet för civilsamhället att verka. Inte minst har motståndet mot jämställdhet och flickors och kvinnors fri- och rättigheter ökat i många länder.”* (Regeringen, 2024a, s.43). Regeringen ser detta som något som måste förändras och prioriteras, särskilt nämns det som ett hot mot kvinnor och flickor. Där vill regeringen fortsätta vara som Sverige tidigare varit en stark röst för jämställdhet och kvinnors rättigheter i världen (Regeringen 2022a, s.46).

Avsnitten om global hälsa och utbildning följer en idealistisk riktning, *“Svenskt bistånd ska bidra till ökad tillgång till vård för gravida och mödrar, allsidig sexualundervisning och åtgärder mot alla former av sexuellt och könsrelaterat våld. Det är en viktig del av vårt breda engagemang för global hälsa.”* (Regeringen, 2025b, s.7) Här framställs motiveringen av utvecklingsarbetet som främjande av mänskliga rättigheter, inte som ett instrument för stabilitet eller tillväxt, *“God hälsa och utbildning är en förutsättning för människor att nå sin fulla potential. Investeringar i hälsa och utbildning är viktigt för ett samhälles utveckling och välmående.”* skriver regeringen (2023a, s.10).

Under perioden 2022-2025 motiveras biståndet i högre grad av säkerhetspolitiska och strategiska överväganden. Svenskt egenintresse, migration och geopolitisk stabilitet ges en central roll, även om idealistiska motiv såsom mänskliga rättigheter och humanitärt ansvar fortsatt finns närvarande.

5.2.2 Vilka mål eller effekter vill man åstadkomma/är viktiga?

Den moderatledda regeringen uttalar flera mål för biståndspolitikerna i de olika policydokumenten och deklARATIONERNA. Det framförs både idealistiska och realistiska mål med biståndet, men de två perspektiven framträder på olika sätt och med olika tyngd. En rad realistiska mål uttrycks som knyter samman biståndet till svenska strategiska, ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen. Biståndet beskrivs återkommande i dokumenten som ett mycket starkt medel för att främja svenska intressen, ett mycket starkt medel dessutom *“Utvecklingssamarbetet är ett av de viktigaste utrikespolitiska verktygen för att driva och värna svenska intressen.”* (Regeringen, 2023a, s.2).

Regeringen framställer i *Bistånd för en ny era* (2023a) och samtliga budgetpropositioner mellan 2022 och 2025 mål som att minska migrationen och främja återvinning för att minska *“påfrestningen för Europa”* (Regeringen, 2023a, s.2). Den irreguljära migrationen kopplas ihop med olika typer av belastningar och hot mot Sverige och Europa, som nämnts tidigare terrorism och organiserad brottslighet (Regeringen 2022a, s.43-44). Ett medel för att nå målet om återvandring är att villkora biståndet, alltså kunna dra in biståndet om länder inte tar ansvar när det kommer till återvändande av deras medborgare, *“Biståndet ska ytterligare fokuseras i syfte att motverka irreguljär migration och dess risker, främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering samt minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning.”* (Regeringen, 2025a, s.49).

Detta nämns också i samtliga budgetpropositioner mellan 2022 och 2025 och i *Bistånd för en ny era* (Regeringen, 2023a), som uttalat *“Biståndspolitikerna ska också utvecklas för att bli ett bättre verktyg för att främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering*

samt för att minska den irreguljära migrationen.” (Regeringen, 2023a, s.5).

Regeringens målsättning gällande miljön är både idealistisk och realistisk. Regeringen beskriver att klimatförändringar hotar människors överlevnad, livsmedelsförsörjning och säkerhet, särskilt i de mest utsatta länderna, och att en grön omställning därför är nödvändig. Klimatbiståndet ska både öka i volym och riktas mot utsläppsminskningar, fossilfri energi, klimatanpassning och stärkta ekosystem. Samtidigt ska biståndet mobilisera privata investeringar och stödja hållbara ekonomier i partnerländer. Genom dessa prioriteringar framträder klimatet som ett värderingsstyrt mål där Sverige vill bidra till global hållbar utveckling och uppfylla Parisavtalet (Regeringen 2023b, s.43). Regeringen ser potential i att arbeta tillsammans mellan klimatbiståndet och handelspolitiken för att med hjälp av svenska innovativa klimatlösningar och Sveriges ordförandeskap i Gröna klimatfonden 2025 att kunna effektivisera klimatbiståndet (Regeringen, 2025b, s.7). Medan den tidigare regeringen främst framställde klimatbistånd som ett globalt rättviseansvar, kombineras klimatmålen här tydligare med ekonomiska och handelspolitiska intressen, exempelvis genom mobilisering av privata investeringar och svenska klimatlösningar.

Samtidigt uttrycker regeringen också rena idealistiska målsättningar. De idealistiska målen bygger på solidaritet, mänskliga rättigheter och universella värden. Redan i inledningen av *Bistånd för en ny era* (regeringen, 2023a, s.2) betonas att biståndet *“ska skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck”*. Detta formuleras som ett övergripande mål för den svenska biståndspolitiken. Regeringen uttrycker, i ett senare avsnitt om demokrati och mänskliga rättigheter, som tidigare nämnt att *“Sverige ska vara en stark röst och aktör för demokrati, mänskliga fri- och rättigheter”* (Regeringen, 2023a, s.12). Regeringen beskriver också ett slags demokratibistånd som ska ges till människor som kämpar för demokrati. (Regeringen 2023b, s.42).

Man beskriver även ett humanitärt bistånd med en tydlig målsättning i idealistisk anda, *“Målet för svenskt humanitärt bistånd är att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet hos människor som har utsatts för, eller står under hot att utsättas för, väpnade konflikter, terrorism, naturkatastrofer eller andra katastrofliknande förhållanden.”* (Regeringen, 2023a, s.18).

Regeringen beskriver målet att bekämpa fattigdom som en viktig del av deras biståndspolitik.

Hur det ska gå till är inte speciellt utvecklat men ett konkret mål som beskrivs i budgetpropositionerna och i *Bistånd för en ny era* (Regeringen, 2023a) är att öka vaccinationstäckningen för att främja hälsa och rädda liv. Målet har en dubbelsidighet i att vilja hjälpa de mest utsatta människorna och rädda liv samtidigt som man talar om att lära sig från covid-19 pandemin och vill förhindra att något liknande händer igen (Regeringen 2023, s.44). Covid-19 pandemin drabbade hela världen inklusive Sverige och fick flera stora konsekvenser, därmed går det i Sveriges eget intresse att något liknande inte händer igen. *“Sverige ska arbeta för att öka vaccinationstäckningen, förhindra och bekämpa hälsohot inklusive pandemier och omsätta lärdomar från covid-19-pandemin i ett stärkt system för global hälsa.”* (Regeringen 2023b, s.44). I jämförelse med regeringen 2018-2022, där fattigdomsbekämpning formulerades som ett överordnat mål i sig, framställs fattigdom här i högre grad som ett problem som ska hanteras för att uppnå stabilitet, minska migration och förebygga framtida globala kriser.

Jämställdhet presenteras också som ett väsentligt mål och en mycket viktig svensk värdering av regeringen i budgetpropositionen. Regeringen beskriver att de vill främja demokrati och mänskliga rättigheter och att man speciellt riktar in sig på kvinnor och andra utsatta grupper som många gånger inte får åtnjuta dessa rättigheter på samma sätt som andra. Arbetet som genomförs med biståndet syftar även till att förbättra sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (Regeringen 2023b, s.44). Jämställdhet finns alltså fortsatt med som mål, men tilldelas inte samma övergripande och normativt styrande roll som under den socialdemokratiska regeringens feministiska utrikespolitik.

Biståndspolitikens mål under perioden 2022-2025 präglas av en kombination av säkerhets- och egenintresse baserade prioriteringar samt fortsatt engagemang för humanitärt bistånd, mänskliga rättigheter och jämställdhet, dock utan den övergripande normativa roll som tidigare.

6. Slutsats och avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka huruvida det skett en förändring i svensk biståndspolitik från en politik som huvudsakligen grundar sig i idealistiska normer till en som

i större utsträckning baseras på realpolitiska intressen. Tidigare forskning har i stor utsträckning visat att svensk biståndspolitik präglats av kontinuitet sedan den etablerades på 1960-talet. Trots regeringsskiften och förändrade globala förutsättningar har biståndspolitikens övergripande inriktning beskrivits som idealistisk, med mänskliga rättigheter, rättvisa och solidaritet som centrala ledord.

Min analys visar att biståndspolitikerna som fördes mellan 2018-2022 i hög grad går i linje med tidigare forskning. Med de övergripande riktlinjerna från biståndsstrategin från 2016 präglades politiken av idealistiska motiv, där mänskliga rättigheter och jämställdhet utgjorde centrala principer. Den feministiska utrikespolitiken genomsyrade biståndets målformuleringar, som i huvudsak fokuserade på att förbättra levnadsvillkoren för människor som lever i fattigdom och förtryck. De centrala målen som beskrevs var mänsklig utveckling, stärkta mänskliga rättigheter och demokrati, global jämställdhet samt miljö och klimatarbete vilka framställdes som frågor om global rättvisa och solidaritet. Biståndspolitikerna saknade i stort sett uttalande egenintressen fram tills Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022, då något säkerhetsrelaterade motiv framställdes. Trots det var regeringen tydlig med att de andra prioriteringarna och målen inte skulle nedprioriteras.

Resultaten visar att kriget i Ukraina hade en betydligt större inverkan på biståndspolitikerna under perioden 2022-2025. Under denna period motiveras biståndet i betydligt högre grad av realpolitiska intressen. Säkerhet, geopolitiska intressen och svenskt egenintresse ges en framträdande roll, särskilt i relation till Rysslands invasion av Ukraina och stabiliteten i Sveriges närområde. Biståndet beskrivs vidare som ett utrikespolitiskt verktyg för att främja svenska intressen och kopplas tydligare till migrationspolitik, handel och säkerhet. Målen för biståndspolitikerna 2022-2025 kombinerar säkerhets- och intressebaserade ambitioner med inslag av fortsatt humanitärt engagemang. Centrala mål är att stärka Sveriges och Europas säkerhet, stödja Ukraina och minska irreguljär migration. Samtidigt finns fortsatt idealistiska inslag, där bistånd också motiveras av solidaritet, mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning samt mål om att bekämpa fattigdom, främja mänskliga rättigheter, jämställdhet och global hälsa.

Resultaten från regeringen 2018-2022 bekräftade den tidigare forskningen som beskrev Sveriges biståndspolitik som i huvudsak idealistisk. När biståndspolitikerna för många andra

stater globalt förändrades i början av 2000 talet, till en mer säkerhetsorienterad politik visar den tidigare forskningen att Sveriges stöd kvar som en humanitär stormakt. Resultaten i denna studie visar att så var fallet fram till 2022 men att en förändring har skett i biståndspolitiken när den moderatledda regeringen tog över 2022. Tidigare forskning visar att en säkerhetsisering av bistånd skedde för flera länder redan 2001 i samband med terrorattacken 11 september (Brown et al., 2016, s.1-5). Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina verkar som en slags katalysator som efter många år av kontinuitet i svensk biståndspolitik, fått även Sverige att säkerhetsisera biståndspolitiken. Att stödja Ukraina i sitt försvar och hindra fler konflikter i närområdet för att skydda Sverige och Europa målas upp som ett av biståndets främsta motiv och mål. Till skillnad från OECD:s (2019) beskrivning av Sverige som en huvudsakligen normativ biståndsgivare indikerar denna studie alltså att säkerhetspolitisk hänsyn fått ett större genomslag efter 2022. Vilket går i linje med Brommesson et al. (2025, s.196-197) som menade att Sverige lämnat positionen i det globala samfundet som en normativ makt bakom sig och snarare antagit en roll som en stat som söker säkerhet.

Det är inte enbart säkerhetsiseringen av biståndet som formuleras i samband med kriget i Ukraina som speglar realpolitiskt intressen och som visar på en förändring i svensk biståndspolitik. Biståndspolitiken under perioden 2022-2025 präglas av en tydligare koppling mellan bistånd och andra politikområden. Den "whole of government approach" som Brown et al. (2016) presenterar går i linje med resultaten från analysen av den nuvarande regeringens biståndspolitik, där biståndspolitiken sammanlänkas med migration, handel och säkerhet för att skapa en politik som blir så gynnsam som möjligt för Sverige. Detta skiljer sig från den tidigare regeringens biståndspolitik, där svenska egenintressen inte uttryckligen formulerades som motiv för utvecklingspolitiken.

Resultaten stödjer samtidigt Bermeo (2017), som argumenterar för att samtida biståndspolitik präglas av en sammanvägning av normativt ansvar och egenintresse, snarare än ett rent idealistiskt eller realistiskt handlingsmönster. Resultaten av analysen visar att Sveriges biståndspolitik har rört sig mot en politik som grundar sig i realpolitiska intressen men att de idealistiska inslagen fortfarande spelar betydande roll. Förändringen bör därmed förstås som en förskjutning snarare än ett fullständigt brott med tidigare idealistiska normer.

Något som måste tas hänsyn till är att denna studie bygger på en kvalitativ textanalys av centrala policydokument från svensk biståndspolitik. Det innebär att resultaten främst visar hur biståndet motiveras och formuleras politiskt snarare än hur biståndet faktiskt genomförs i praktiken. Analysen speglar regeringarnas prioriteringar och intentioner, men säger inte nödvändigtvis något om hur biståndsmedel har fördelats eller vilka konkreta effekter politiken haft i mottagarländerna. Eftersom analysen bygger på tolkning av text finns alltid en risk för subjektivitet. För att minska denna risk har ett tydligt operationaliserat analysverktyg använts, där samma analytiska frågor har ställts till samtliga dokument. Detta bidrar till att stärka studiens transparens och tillförlitlighet.

I denna studie har jag analyserat vilka motiv och mål som framställts för svensk biståndspolitik i policydokument under perioden 2018-2025 för att undersöka huruvida det skett en förändring från idealism till realism. För vidare forskning hade det varit intressant att undersöka om resultaten från denna analys återspeglas i biståndet i praktiken. Exempelvis genom att undersöka faktiska biståndsflöden eller i vilken utsträckning motiven och målen som återfanns här speglas i Sidas praktiska genomförande av biståndet.

Sammanfattningsvis har denna studie visat att svensk biståndspolitik under perioden 2018-2025 har genomgått en förändring i hur biståndet motiveras och vilka mål som framställs. Svensk biståndspolitik har rört sig från en politik som tydligt dominerats av idealistiska normer till en politik som mer framträdande också präglas av realpolitiska intressen. Förändringen går att spåra till Rysslands fullständiga invasion av Ukraina 2022, då det dessutom skedde ett regeringsskifte i Sverige. Slutligen bör resultatet ses i ljuset av den säkerhetspolitiska förändring som invasionen av Ukraina inneburit. Å andra sidan är resultatet mycket intressant då tidigare forskning visar på en hög grad av kontinuitet i svensk biståndspolitik, trots globala och politiska förändringar.

Referenslista

Alesina, A., & Dollar, D. (2000). Who gives foreign aid to whom and why?. *Journal of economic growth*, 5(1), 33-63.

Bandyopadhyay, S., & Vermann, E. K. (2013). Donor Motives for Foreign Aid. *Review* (00149187), 95(4).

Bermeo, S. B. (2017). Aid allocation and targeted development in an increasingly connected world. *International Organization*, 71(4), 735-766.

Brommesson, D., Ekengren, A. M., & Michalski, A. (2025). *Sweden's Grand Strategy: Predicaments of a Small Liberal State in a Hostile World* (p. 241). Oxford University Press.

Brown, S., Grävingsholt, J. and Raddatz, R. (2016). The Securitization of Foreign Aid: Trends, Explanations and Prospects. *The Securitization of Foreign Aid*, 237-255. doi: https://doi.org/10.1007/978-1-137-56882-3_11.

Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. Towns, A. *Metodpraktikan*, 5:e upplagan 2017, Nordstedts förlag. Lund: Studentlitteratur.

Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International norm dynamics and political change. *International organization*, 52(4), 887-917.

FN-förbundet. (2023). *Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap* <https://fn.se/wp-content/uploads/2023/02/Ma%CC%8A1-17-genomfo%CC%88rande-och-globalt-partnerskap.pdf>

Manners, I. (2002). Normative power Europe: a contradiction in terms?. *JCMS: Journal of common market studies*, 40(2), 235-258.

Mearsheimer, J. J. (2020). Structural realism. I T. Dunne, M. Kurki & S. Smith (red.), *International relations theories: Discipline and diversity* (5:e uppl.). Oxford University Press.

OECD. (2019). *OECD development co-operation peer reviews: Sweden 2019*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/06/oecd-development-co-operation-peer-reviews-sweden-2019_d9406e07/9f83244b-en.pdf

Pettersson, J. (2022, September). Sweden's development policy since 1990: A policy paradigm shift waiting to happen?. In *Forum for Development Studies* (Vol. 49, No. 3, pp. 399-433). Routledge.

Regeringen. (2016, 14 december). *Policyramverk för svenskt utvecklingsamarbete och humanitärt bistånd*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2016/12/skr-20161760/>

Regeringen. (2018). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2018/19:1).

<https://www.regeringen.se/contentassets/d13d35490a9f470a87b885188587b5ae/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf>

Regeringen. (2019a). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2019/20:1).

<https://www.regeringen.se/contentassets/c689564aa19c4d29bcebb1c037a2e37b/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf.pdf>

Regeringen. (2019b, 13 februari). *Utrikesdeklarationen 2019* [Tal]. Regeringen.se.

<https://www.regeringen.se/tal/20192/02/utrikesdeklarationen-2019/>

Regeringen. (2020a). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2020/21:1).

<https://www.regeringen.se/contentassets/bc0f4b1a4ce844f2aa59949d09c93f29/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf>

Regeringen. (2020b, 12 februari). *Utrikesdeklarationen 2020* [Tal]. Regeringen.se

<https://www.regeringen.se/tal/2020/02/utrikesdeklarationen-2020/>

Regeringen. (2021a). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2021/22:1).

<https://www.regeringen.se/contentassets/cdd922ce835e4da0a87edcb38aafef65/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf>

Regeringen. (2021b, 24 februari). *Utrikesdeklarationen 2021* [Tal]. Regeringen.se

<https://www.regeringen.se/tal/2021/02/utrikesdeklarationen/>

Regeringen. (2022a). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2022/23:1).
<https://www.regeringen.se/contentassets/def2026cac0b4ef7acf4afeb988326ed/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf>

Regeringen. (2022b, 10 juni) *Utrikesdeklarationen juni 2021* [Tal]. Regeringen.se
<https://www.regeringen.se/sokresultat/?query=utrikesdeklaration+2022>

Regeringen. (2023a, 14 december). *Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*.
<https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hal-lbar-tillvaxt/>

Regeringen. (2023b). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2023/24:1).
<https://www.regeringen.se/contentassets/e1afccd2ec7e42f6af3b651091df139c/utg-iftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf>

Regeringen. (2023c, 15 februari) *Utrikesdeklarationen 2023* [Tal]. Regeringen.se
<https://www.regeringen.se/tal/2023/022/utrikesdeklarationen-2023/>

Regeringen. (2024a). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2024/25:1).
<https://www.regeringen.se/contentassets/bfe4593f9b0d462f834bc8bbd052a921/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand.pdf>

Regeringen. (2024b, 14 februari) *Utrikesdeklarationen 2024* [Tal]. Regeringen.se
<https://www.regeringen.se/tal/2024/02/utrikesdeklarationen-2024/>

Regeringen. (2025a). *Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd* (Prop. 2025/26:1).
<https://www.regeringen.se/contentassets/3416d1df56ae4fcaacf03ecd8ed81ab1/utgiftsomrade-7-internationellt-bistand/>

Regeringen. (2025b, 12 februari) *Utrikesdeklarationen 2025* [Tal]. Regeringen.se
<https://www.regeringen.se/tal/2025/02/utrikesdeklarationen-2025/>

Regeringskansliet. (2025, 25 februari). *Sveriges stöd till Ukraina*.
<https://www.regeringen.se/artiklar/2025/02/sveriges-stod-till-ukraina/>

Stokke, O. (2019). *International development assistance: Policy drivers and performance*. Springer.

Sveriges Radio. (2025, 9 oktober). *Sverige gjorde hemlig överenskommelse med Somalia*.
<https://www.sverigesradio.se/artikel/sverige-gjorde-hemlig-overenskommelse-med-somalia>

Waltz, Kenneth (1988), 'The Origins of War in Neorealist Theory', *Journal of Interdisciplinary History* 18(4): 615-628.

Wohlgemuth, L. (2012). *Svenskt utvecklingssamarbete 50 år* (Perspective No. 23).

Utvecklingsarkivet. Hämtad från:

<https://utvecklingsarkivet.se/wp-content/uploads/2012/11/Perspective-Nr-23-Svenskt-50-%C3%83%C2%A5r.pdf>